

Urszula Markiewicz*

Państwowe Stado Ogierów w Łobzie. Historia powstania i działalność

Początki stada ogierów w Łobzie sięgają XIX w.¹, kiedy w 1876 r. założono Pomorską Krajową Stadninę w Łobzie (*Pommersche Landgestüt La-bes*)². Podstawą finansową nowej jednostki były środki z kontrybucji wojennych uzyskanych przez państwo pruskie w wojnie z Francją w latach 1870–1871. Założycielem hodowli koni i jej pierwszym dyrektorem był Julius von Schlütter³. Podstawowym zadaniem zakładu było utrzymywanie ogierów do produkcji remontów w typie kalibrowej półkrwi. Stan początkowy stada wynosił 130 ogierów (konie półkrwi, kilka folblutów i zimnokrwistych). W 1890 r. było już 200 ogierów z przewagą rasy hanowerskiej. Na początku XX w. zgodnie z życzeniem hodowców, którzy zgłaszali zapotrzebowanie na silnego konia dla rolnictwa, stan zwierząt hodowanych powiększono o konie olenburskie.

Na potrzeby stadniny w latach 1876–1896 zbudowano: dwie duże stajnie, przedłużone o część mieszkalną dla koniuszych, trzy małe stajnie (stajnia koni wyjazdowych, ambulans weterynaryjny, ujeżdżalnia), dom dla dyrektora w typie dworku, cztery budynki mieszkalne wielorodzinne wraz z zabudową gospodarczą dla pracowników stada, budynek administracyjny, stodołę i powozownię. W kolejnych latach rozwój stada widoczny był w powstających kolejno zabudowaniach oraz wykupywaniu przyległych gruntów. Wzniesiono kolejne czterorodzinne domy mieszkalne, a w 1912 r. zakupiono sąsiedni majątek młynarski. Rejonem działania zakładu hodowli koni była cała prowincja pomorska (Provinz Pommern).

---

*Urszula Markiewicz– archiwistka, kierownik Oddziału w Stargardzie Archiwum Państwowego w Szczecinie.

¹ Archiwum Państwowe w Szczecinie Oddział w Stargardzie (dalej APSz O/Stargard), *Państwowe Stado Ogierów w Łobzie* (dalej PSOŁ), sygn. 27, s. 1.

² J. Cybulska, *Z dziejów powiatu łobeskiego w latach 1800–1939*, w: *Z dziejów ziemi łobeskiej*, pod red. T. Białeckiego, Szczecin 1971, s. 109.

³ Dyrektorzy Stada Ogierów w Łobzie: von Schlütter (1874–1884), von Massenbach (1884–1902), von Seydlitz (1902–1914), von Lüderitz, von Rechow, von Reinersdorff, dr Ehlert (od 1921 r.), Burow, Johannes Althaus (1937–1945).

Od 1897 r. zmieniły się zadania zakładu, gdyż poszukiwano silnego konia dla rolnictwa. W tym czasie powstał na Pomorzu Związek Hodowców Koni. Polityka władz zwierzchnich zakładała, że na terenie Pomorza miała dominować produkcja konia remontowego, co wywołało opór ze strony hodowców. Ostatecznie do hodowli remontów wyznaczono 8 powiatów.

Po pierwszej wojnie światowej w stadzie pojawiły się różne typy koni, na skutek napływu zdobycznych ogierów i klaczy z Belgii oraz Francji. Przygotowano nowe pomieszczenia w zakupionym gospodarstwie o obszarze ok. 150 ha przylegającym do zakładu, z przeznaczeniem na hodowlę najlepszych ogierów, które później były używane w hodowli wielkostadnej, doprowadzając w latach 30. XX w. do powstania w przejętym majątku hodowli koni pełnej krwi angielskiej. Założono wówczas przy stadzie szkołę jazdy konnej i powożenia.

2 marca 1945 r. ewakuowano stado koni przed nadchodzącym frontem, jednak w niedalekiej odległości od Łobza, kolumna została rozbita przez wojska radzieckie i konie uległy rozproszeniu lub zostały zabite.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej obiekty gospodarcze stadniny służyły jako zbiorcza baza bydła dla Armii Czerwonej, a budynki mieszkalne były miejscem etapowym dla repatriantów i przesiedleńców.

Początki polskiej stadniny koni w Łobzie przypadają na rok 1947. Wówczas decyzją Ministerstwa Rolnictwa utworzono Państwowe Stado Ogierów w Łobzie (dalej PSO) z siedzibą w Świętoborcu⁴, a jego pierwszym dyrektorem został mianowany mjr Marian Fabrycy. W pięć lat później, na podstawie zarządzenia Ministra Państwowych Gospodarstw Rolnych z dnia 1 stycznia 1952 r. Państwowe Stado Ogierów z siedzibą w Łobzie stało się przedsiębiorstwem państwowym.

Przedmiotem działalności PSO było utrzymywanie wysoko wartościowych ogierów jako rozplodników dla potrzeb gospodarki państwowej, spółdzielczej i indywidualnej. Jednocześnie zakład prowadził gospodarkę rolną wraz z ubocznymi gałęziami produkcji oraz wykonywał specjalne zadania zlecane przez władze zwierzchnie. Przedsiębiorstwo działało na zasadach gospodarki budżetowej w oparciu o przepisy ministra finansów z dnia 17 grudnia 1965 r. W latach 1950–1963 i od 1983 r. przy PSO w Łobzie działał Zakład Treningowy w Boninie. Mieścił się on w majątku poniemieckim na skraju wsi Bonin. Trenowane tam ogiery pochodzi-

⁴ PSO w pewnym momencie zmieniło nazwę na Stado Ogierów Świętoborzec, aby w 1963 r. wrócić do pierwotnej nazwy.

ły z całego kraju. W roku 1963 jego kompetencje przejęły PSO Biały Bór i Kwidzyn, by w 1983 r. wrócić do PSO w Łobzie. W Boninie przeprowadzano próby dzielności z elementem krosu, głównie dla koni z dolewem krwi hanowerskiej⁵.

Zmiany organizacyjne miały miejsce na podstawie zarządzenia ministra rolnictwa z dnia 19 kwietnia 1957 r. (Nr GM. V/42/57) w sprawie zmiany nazwy i siedziby przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Stacja Ogierów Świętoborzec. Stało się to na podstawie art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. Nr 49, poz. 439). W zarządzeniu ministra państwowych gospodarstw rolnych z dnia 1 stycznia 1952 r. w sprawie utworzenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Stacja Ogierów Świętoborzec wprowadzono zmiany i odtąd nosiła nazwę Stacja Ogierów Łobez z siedzibą w Łobzie (pow. Łobez, woj. szczecińskie). Zarządzenie to weszło w życie 1 lipca 1957 r.

Kolejne przekształcenia związane były z zarządzeniem Nr 97 ministra rolnictwa z dnia 22 czerwca 1961 r. Utworzono wówczas Zjednoczenie Hodowli Zwierząt Zarodowych, którego celem było zapewnienie kompleksowego rozwoju reprezentowanej hodowli zarodowych zwierząt gospodarskich, zgodnie z kierunkiem ustalonym w planach gospodarki narodowej i z potrzebami rolnictwa, koordynowanie i udzielanie pomocy we wprowadzeniu postępu zootechnicznego i dbanie o podnoszenie poziomu działalności ekonomicznej zgrupowanych przedsiębiorstw oraz nadzór i kontrola ich działalności⁶. W zjednoczeniu zgrupowane były przedsiębiorstwa państwowe: stadniny koni, państwowe ośrodki hodowli zarodowej i państwowe stada ogierów. Nadzór nad działalnością zjednoczenia sprawował minister rolnictwa. Na mocy tego zarządzenia PSO w Łobzie podlegało Rejonowemu Inspektoratowi Hodowli Zwierząt Zarodowych w Poznaniu.

Zgodnie ze statutem Zjednoczenia Hodowli Zwierząt Zarodowych posiadało ono osobowość prawną i podlegało wpisowi do rejestru przedsiębiorstw państwowych. Działo według zasad rozrachunku gospodarczego i rozliczało się z budżetem państwa poprzez budżet centralny. Na czele zjednoczenia stał dyrektor, oprócz niego działało kolegium, które było organem opiniodawczo-doradczym. W skład kolegium wchodził: dyrektor zjednoczenia, jego zastępcy oraz główny księgowy, czteremastu dyrektorów reprezentujących w połowie przedsiębiorstwa: stadniny koni

⁵ APSz O/Stargard, PSOŁ, sygn. 27, s. 19.

⁶ APSz O/Stargard, PSOŁ, sygn. 3, s. 19 i nn.

i państwowe stada ogierów oraz w połowie – państwowe ośrodki hodowli zarodowej – wybranych w wyborach terytorialnych przez ogół dyrektorów przedsiębiorstw zgrupowanych w zjednoczeniu⁷. Przewodniczącym kolegium był dyrektor zjednoczenia. Uchwały podejmowało kolegium zwykłą większością głosów przy obecności, co najmniej połowy członków. Przy zjednoczeniu działała Rada Naukowo-Techniczna jako organ opiniotawczo-doradczy w sprawach mających istotne znaczenie dla działalności zjednoczenia w zakresie hodowli zarodowej zwierząt. W skład zjednoczenia wchodziły rejonowe inspektoraty hodowli zwierząt zarodowych, stanowiące jego terenowe wydzielone komórki organizacyjne, na czele których stali zastępcy dyrektora zjednoczenia.

PSO w Łobzie podlegało od 1 lipca 1961 r. wspomnianemu zjednoczeniu. Załogę łobeskiego zakładu stanowili pracownicy inżynieryjno-techniczni i administracyjno-biurowi: starszy zootechnik, kierownik Zakładu Treningowego w Boninie, technik weterynarii, główny księgowy, księgowy techniczny, kasjer, magazynier. Zgodnie z protokołem kontroli z 1978 r. PSO podlegało Okręgowemu Przedsiębiorstwu Hodowli Zwierząt Zarodowych podporządkowanemu Zjednoczeniu Hodowli i Obrotu Zwierzętami w Warszawie w resorcie Ministerstwa Rolnictwa⁸.

Na podstawie informacji zawartych w protokole kontroli przeprowadzonej na podstawie delegacji Inspektoratu Kontrolno-Rewizyjnego przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie z dnia 7 czerwca 1971 r. PSO w Łobzie posiadało 189 sztuk ogierów, z których wszystkie były reproduktorami. Z tego 176 sztuk znajdowało się w punktach kopulacyjnych, 9 w państwowych stadninach koni i 4 w stadzie jako konie treningowe. Działalność PSO prowadzona była na terenach województwa szczecińskiego, koszalińskiego oraz części województwa zielonogórskiego. Ogółem rozmieszczono ogiery w terenie w 86 punktach, w tym 58 w punktach kopulacyjnych prowadzonych przez PSO oraz 28 w punktach na warunkach dzierżawy, z tego w gospodarstwach państwowych 9 sztuk i 19 sztuk u rolników indywidualnych. Ten sposób gospodarowania i hodowli koni posiadał jednak wady. W sprawozdaniach

⁷ Tamże, s. 46–66.

⁸ PSO w Łobzie było kontrolowane przez Wydział Finansowy Centralnego Zarządu Hodowli Koni w Ministerstwie Państwowych Gospodarstw Rolnych oraz Najwyższą Izbę Kontroli, Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Rejonową Komendę Straży Pożarnej. Wyznaczenie jednostek kontrolnych związane było z często zmieniającymi się podziałami rejonów hodowlanych między stadami ogierów oraz zmianami obszarów działania wojewódzkich związków hodowców koni.

stwierdzono, że dzierżawa konia odciąża PSO pod względem utrzymania konia, ale źle wpływa na stan samych zwierząt. Dzierżawione konie są często za bardzo eksploatowane. Stan ten dotyczył szczególnie państwowych gospodarstw rolnych.

W latach 70. XX w. rozpoczęto eksport koni na rynki zagraniczne. W tym celu w 1973 r. przy Państwowym Stadzie Ogierów Łobez w Łobzie utworzono gospodarstwo pomocnicze pod nazwą Oddział Treningowy Koni Eksportowych, którego przedmiotem działania był zakup koni wierzchowych pochodzących z hodowli terenowej, trening i sprzedaż na eksport⁹. Zakład Treningowy Koni Eksportowych Bonin prowadził stado do dnia 30 czerwca 1976 r. Z dniem 1 lipca zakład przekazany został Stadninie Koni Iwno.

Od lat 50. do 70. XX w. zakład łobeski posiadał 58 ha ziemi, z tego 31 ha ziemi ornej. Z tych ostatnich gruntów, poza działkami pracowniczymi, na potrzeby stada uprawiano jedynie 12 ha. W okresie działania stadniny oprócz remontów istniejących obiektów gospodarskich, budynków administracyjnych i mieszkalnych prowadzono również inwestycje. Wybudowano nową stajnię oraz w 1988 r. ujeżdżalnię. Ponadto wzniesiono kolejne budynki mieszkalne dla załogi i domki letniskowe.

Przedsiębiorstwo działało na zasadach gospodarki budżetowej. Od dnia 1 lipca 1976 r. na podstawie zarządzenia ministra rolnictwa nr 152 z dnia 12 lipca 1976 r. przeszło na rozrachunek gospodarczy i rozliczenia z budżetem państwa przez budżet centralny. PSO w Łobzie decyzją ministra rolnictwa zostało z dniem 1 lipca 1976 r. przekształcone z jednostki budżetowej na przedsiębiorstwo o pełnym rozrachunku gospodarczym, przy czym podstawowa działalność oparta była na dotacji.

W związku z przekształceniami gospodarczymi w Polsce na początku lat 80. XX w. Państwowe Stada Ogierów z siedzibą w Łobzie otrzymały statut, który został uchwalony 27 marca 1982 r.¹⁰. Zgodnie ze statutem było to jednozakładowe przedsiębiorstwo, w którego skład wchodziło Stado Ogierów w Łobzie-Świętoborcu oraz Zakład Treningowy Ogierów w Boninie. Według statutu PSO Łobez działało na podstawie Ustawy o przedsiębiorstwach państwowych z 25 września 1981 r.¹¹, Uchwały

⁹ Zarządzenie Nr 35 Ministra Rolnictwa z dnia 29 stycznia 1973 r. w sprawie utworzenia gospodarstwa pomocniczego przy Państwowym Stadzie Ogierów Łobez, APSz O/Stargard, PSOŁ, sygn. 30, s. 2-3.

¹⁰ APSz O/Stargard, PSOŁ, sygn. 43, s. 4-5.

¹¹ Dz.U. z 1981 r., nr 24 poz. 122.

nr 144 Rady Ministrów z 17 czerwca 1981 r. w sprawie systemu ekonomiczno-finansowego państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej, państwowych przedsiębiorstw rolnych oraz niektórych Zjednoczeń resortu rolnictwa¹², zarządzenia nr 817 Ministra Rolnictwa z 31 grudnia 1974 r.¹³. Wraz z innymi podobnymi jednostkami organizacyjnymi podlegało Zjednoczeniu Hodowli i Obrotu Zwierzętami w Warszawie. Siedzibą przedsiębiorstwa był Łobez, a zasięg terytorialny obejmował województwa: szczecińskie, koszalińskie, słupskie, pilskie i gorzowskie. Organem założycielskim przedsiębiorstwa był minister rolnictwa i gospodarki żywnościowej, który sprawował kontrolę i ocenę przedsiębiorstwa poprzez wyznaczone do tego jednostki organizacyjne. Zakres działalności obejmował: prowadzenie stacji kopulacyjnych w oparciu o ogiery, prowadzenie działalności sportowej nieodzownej dla prawidłowego rozwoju hodowli koni, dalej działalności polegającej na przygotowaniu koni na sprzedaż, działalności turystyczno-rekreacyjnej w oparciu o świadczenia jeździeckie, przygotowanie 3-letnich ogierów do krosowej próby dzielności, prowadzenie produkcji rolniczej, wykonywanie zadań zleconych w ramach polityki hodowlanej państwa, wykorzystywanie osiągnięć nauki rolniczej dla rozwoju własnej produkcji, wprowadzenie postępu technicznego, ekonomicznego i organizacyjnego. Organami zakładu były ogólne zebranie pracowników, rada pracownicza oraz dyrektor. Dyrektor zarządzał działalnością przedsiębiorstwa, reprezentował je na zewnątrz i był za nie odpowiedzialny. Do pomocy miał zastępcę i głównego księgowego¹⁴, których powoływał i odwoływał dyrektor, za zgodą rady pracowniczej. Natomiast Zakładem Treningu Ogierów w Boninie zarządzał kierownik, który był odpowiedzialny przed dyrektorem stada za całokształt działalności.

PSO w Łobzie prowadziło również działalność sportową, a także świadczyło usługi turystyczno-wypoczynkowe. Jego reprezentanci po raz pierwszy wystartowali w zawodach konnych we Wrocławiu w 1952 r. Z tego środowiska wywodzą się olimpijczycy oraz twórca tradycji sportowych w powożeniu, wieloletni dyrektor mgr Marek Zaleski, wielokrotny mistrz Polski w ujeżdżaniu, mistrz Polski w powożeniu zaprzęgami czterokonnymi, a także złoty medalista olimpijski z Moskwy – Jan Kowalczyk. W 1983 r. jeden z wychowanków klubu Marek Markiewicz powołany zo-

¹² M.P. 1981, nr 16, poz. 126.

¹³ APSz O/Stargard, PSOŁ, sygn. 3, s. 4–5.

¹⁴ APSz O/Stargard, PSOŁ, sygn. 43, s. 5.

stał do rezerwy kadry narodowej. Dumą Ludowego Klubu Jeździeckiego „Hubal” przy PSO Łobez jest mistrz świata w powożeniu zaprzęgami Zbigniew Brzoskowski. W klubie działała również sekcja woltyżerki, która dawała pokazy podczas wszystkich imprez hodowlanych i sportowych. Natomiast PSO w Łobzie wraz z LKJ „Hubal” było corocznym organizatorem Zawodów Ogólnopolskich Oficjalnych w skokach, powożeniu i WKKW oraz organizowało mistrzostwa Polski i wiele imprez regionalnych¹⁵. W latach 90. konie wypożyczano do produkcji telewizyjnych m.in. „Szach Cesarzowi” i „Ogniem i Mieczem”¹⁶. W najlepszych latach było tam dwieście ogierów. Wyjątkowy popyt na konie zanotowano w 1982 r. Pracownicy stada byli inicjatorami postępu hodowli koni w terenie, brali czynny udział w przeglądach selekcyjnych klaczy i ogierów.

Przez wiele lat PSO w Łobzie było organizatorem „wczasów w siodle”, terenem wypoczynku dla studentów Akademii Rolniczych oraz gości zagranicznych. Organizowane były jazdy terenowe, nauka skoków i powożenia, a także pogonie za lisem.

Zmiany ustrojowe i gospodarcze w Polsce od 1989 r., a także mechanizacja rolnictwa spowodowały problemy gospodarcze stadniny. Z dniem 30 kwietnia 1993 r. na mocy Zarządzenia nr 37 ministra rolnictwa i gospodarki żywnościowej z dnia 29 kwietnia 1993 r. oraz Decyzji nr 40 dyrektora Oddziału Terenowego Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa z dnia 30 kwietnia 1993 r. uległo likwidacji przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Państwowe Stado Ogierów w Łobzie. Po zlikwidowanym przedsiębiorstwie, w ramach Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa utworzono jednostkę organizacyjną pod nazwą Stado Ogierów Skarbu Państwa w Łobzie¹⁷. Zakład ten nadal zajmował się hodowlą koni-reproduktorów, ale także starano się uczynić z niego miejsce hodowli koni wierzchowych dla planowanego szwadronu reprezentacyjnego Wojska Polskiego. Jednak inicjatywa działaczy ludowych powołania takiego pododdziału konnego i uczynienia Łobza jego siedzibą nie powiodła się i w końcu lat 90. XX w. upadła¹⁸. Kolejne trudności gospodarcze i lokalowe (pożar budyn-

¹⁵ APSz O/Stargard, PSOŁ, sygn. 27, s. 20.

¹⁶ APSz O/Stargard, PSOŁ, sygn. 84, s. 1–14.

¹⁷ APSz O/Stargard, PSOŁ, sygn. 43, s. 55.

¹⁸ Szwadron Kawalerii Wojska Polskiego utworzono w Warszawie 1 czerwca 2000 r. Od 1 stycznia 2009 r. stanowi część Batalionu Reprezentacyjnego Wojska Polskiego. Szwadron stacjonuje przy ul. Kozielskiej w Warszawie i Starej Miłosnej. SKWP, <https://brepr.wp.mil.pl/pl/31.html> [dostęp: 30.10.2017].

ków) stały się podstawą decyzji dyrektora Oddziału Terenowego w Szczecinie Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa (SHiP/4252/D-6/2003) z dnia 1 lipca 2003 r. o likwidacji Stada Ogierów Skarbu Państwa w Łobzie. Całość majątku ruchomego (konie, maszyny) została wydzierżawiona Stadninie Koni Nowielice Spółka z o.o. W końcowym okresie istnienia PSO w Łobzie było typowym ośrodkiem hodowlanym. Ogiery były utrzymywane pod kątem krycia klaczy w województwie zachodniopomorskim i ościennych. Dochody przynosiły jedynie wypożyczanie koni i organizacja imprez sportowych. Straty poniesiono również w trakcie pożaru i akcji gaśniczej świeżo wyremontowanego pałacu. Kolejno zmieniający się dyrektorzy oraz związane z tym nowe koncepcje dotyczące odbudowy świetności zakładu, miały ujemny wpływ na jego dalszą działalność. Ostatecznie ze Stada Ogierów w Łobzie konie trafiały do wszystkich ośrodków w regionie (okoliczne powiaty, okolice Słupska, Zielonej Góry i całej Wielkopolski)¹⁹.

Przez wiele lat Stado Ogierów w Łobzie było wizytówką miasta i powiatu. Szczególnie dzięki liczącemu blisko 200-kilometrów unikalnemu w skali europejskiej szlakowi konnemu, wiodącemu pośród lasów i jezior z Białego Boru do Łobza (Pojezierze Drawskie). PSO było jedynym ośrodkiem w regionie, gdzie dzięki dwóm krytym ujeżdżalniom (na jednej konie rozprężano, na drugiej – startowano) można było rozgrywać zimowe zawody.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA NIEPUBLIKOWANE

Archiwum zakładowe Archiwum Państwowego w Szczecinie Filia w Stargardzie, *Materiały informacyjne o zespołach zamkniętych – Państwowe Stado Ogierów w Łobzie*, sygn. 426.

Archiwum Państwowe w Szczecinie Oddział w Stargardzie, *Państwowe Stado Ogierów w Łobzie*, nr zesp. 68/286, sygn. 3, 27, 30, 43, 84.

Dziennik Ustaw (Dz.U.), 1950 (nr 49, poz. 439), 1981 (nr 24, poz. 122).

Monitor Polski (M.P.) 1981, nr 16, poz. 126.

LITERATURA

Cybulska J., *Z dziejów powiatu łobeskiego w latach 1800–1939*, w: *Z dziejów ziemi łobeskiej*, pod red. T. Białeckiego, Szczecin 1971.

¹⁹ Archiwum zakładowe Archiwum Państwowego w Szczecinie Filia w Stargardzie, *Materiały informacyjne o zespołach zamkniętych – Państwowe Stado Ogierów w Łobzie*, sygn. 426.

Urszula Markiewicz

Państwowe Stado Ogierów w Łobzie. Historia powstania i działalność

State Stud of Stallions in Łobez. History of the foundation and activity

Streszczenie

Założona w XIX w. hodowla ogierów w Łobzie była na przestrzeni lat jedną z najlepiej prosperujących. Położenie w malowniczej okolicy oraz dbałość kolejnych dyrektorów, masztalerzy i koniuszych o jej rozwój przyczyniły się do świetności oraz dużego znaczenia dla miasta i regionu. Przedmiotem działalności Państwowego Stada Ogierów w Łobzie było utrzymywanie wysoko wartościowych ogierów jako rozplodników dla potrzeb gospodarki państwowej, spółdzielczej i indywidualnej. Ponadto prowadzenie działalności sportowo-rekreacyjnej owocowało wieloma sukcesami zarówno na mistrzostwach Polski, jak i w Europie. Koniec działalności PSO wynikał z trudności gospodarczych i lokalowych. Ostatecznie hodowlę zlikwidowano, a konie trafiły do różnych ośrodków w regionie.

Summary

Founded in the 19th century, the breeding farm of stallions in Łobez was years one of the most prosperous. The location in the picturesque area and the care of successive directors and professional staff for its development contributed to importance to the city and the region. The main subject of activity of The State Stud of Stallions in Łobez was a breeding of valuable stallions as a sires for the needs of the state, cooperative and individual farms. Furthermore, the running of sports and recreational activities was very successful at championships both in Poland and in Europe. The end of activity of The State Stud of Stallions in Łobez was caused by economic and local difficulties. The horses breeding was closed down and stallions were transferred to other in the region.

Słowa kluczowe: Łobez, Bonin, Świętoborzec, hodowla koni, stadnina

Keywords: Łobez, Bonin, Świętoborzec, horse breeding, stud farm